

Особливу увагу у процесі професійної підготовки майбутнього соціального працівника запобіганню конфліктним ситуаціям у процесі спілкування з клієнтами слід приділити формуванню соціально-перцептивним компетентностям. Останні є обов'язковим елементом спілкуванню.

1. Гірник А. М. Основи конфліктології : навч. посіб. / А. М. Гірник. - К. : Києво-Могилян. акад., 2010. - 222 с.

2. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов; Міжнародний фонд "Відродження" . – Київ : Наукова думка, 1996 . – 190 с.

Жарук І. В., здобувач НАУКМА (м. Київ)

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Вступ. Україна поступово крокує шляхом, що зумовлений посиленням інтеграційних процесів із Європою. У зв'язку з цим висувуються нові вимоги до освітньої сфери, що відображено в вітчизняних урядових документах про освіту: Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та новому Законі України «Про вищу освіту».

Актуальність дослідження. Сучасні зміни на ринкові праці, відповідно до яких слід забезпечити працевлаштування майбутніх фахівців та їхню продуктивну адаптацію, вимагають від ВНЗ ефективного результату. Психолого – педагогічні дослідженнями, проведені сучасними вітчизняними науковцями такими як О. Алпатова, О. Винославська, Е. Лузик, Н. Підбуцька, О. Степаненко, Т. Черняєва та іншими доводять, що молодим фахівцям бракує досвіду у самостійному прийнятті рішень, вміння використовувати інформацію, критично мислити, особливо бракує конфліктологічної культури.

Виклад основного матеріалу. Численні наукові дослідження (О. Аксьонова, А. Алексюк, М. Артюшина, Б. Блюм, А. Гірник, І. Дичківська, Г. Ковальчук, В. Козаков, В. Кравець, В. Кудіна, Н. Кушнарченко, І. Міщенко, Г. Романова, В. Свистун, М. Соловей, Є. Спіцин, В. Шейко, В. Ягупов) свідчать про актуальність визначення змісту освіти, форм організації навчання та сучасних педагогічних технологій в царині формування конфліктологічної культури в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. Розробку змісту та загальних закономірностей навчання конфліктологічним дисциплінам у ВНЗ аналізують такі науковці: Р. Беланова, А. Бобро, Е. Боулдінг, К. Боулдінг, А. Гірник, Д. Черчмен, Ф. Мостен та інші.

У широкому спектрі наукових досліджень провідних науковців ВНЗ США (Е. Азар, Р. Баркер, А. Брінлі, Б. Дессанс, К. Дунн, Р. Дунн, Д. Ертел,

Х. Келман, Р. Фішер та інші) проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх фахівців до розв'язання конфліктів. Однак формуванню конфліктологічної культури майбутніх фахівців приділяється недостатньо уваги. Така ж проблема існує і в українських реаліях.

На нашу думку, наразі конфліктологічна культура майбутнього фахівця є обов'язковою складовою професійної підготовки у ВНЗ. Сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці з різних точок зору визначають саму конфліктологічну культуру та її компоненти, а саме йдеться про: конфліктологічну компетентність чи конфліктологічну компетенцію, конфліктологічну готовність чи конфліктологічну грамотність (В. Андреев, Г. Антонов, С. Гиренко, Є. Дурманенко, О. Іонова, В. Журавльов, В. Руденко, та інші). Ідучи за визначенням Н. Самсоної, конфліктологічна культура має такі структурні складові: конфліктологічна грамотність, конфліктологічна готовність, конфліктологічна компетентність.

У американських ВНЗ накопичено досвід із підготовки майбутніх фахівців із розв'язання конфліктів узагалі та формування конфліктологічної культури зокрема. У Массачусетському університеті ще з 70-х років XX століття процес розвитку конфліктологічної культури майбутніх фахівців спирається на освітню парадигму компетентності (англ. - competence-based education).

Із 50-60 років минулого століття у Великобританії почало з'являтися так зване професійне замовлення. Ознаками останнього стали: орієнтація на вільний розвиток особистості, творчу ініціативу, вміння самостійно вчитися, конкурентноздатність та мобільність майбутніх фахівців. Особливу увагу при цьому приділяють і розвитку конфліктологічної культури.

Формування конфліктологічної культури відбувається в навчально-виховному процесі конкретного ВНЗ, що спирається на певні освітні концепції, навчальні плани та навчальні програми. Дослідники Б. Полкінгорн та Р. Ченейл провели аналіз сучасних програм з підготовки фахівців до розв'язання конфліктів. У залежності від кафедри (школи) навчальні курси розподіляються за різновидами конфліктів, які будуть вирішувати майбутні фахівці. Програма Міжнародного миру та розв'язання конфліктів (англ. International Peace and Conflict Resolution) Школи міжнародних відносин Массачусетського університету (США) має сильний уклін в бік міжнародних відносин, теорії та розв'язання конфліктів на міжнародному рівні. Іншими кафедрами (школами) пропонуються більш загальні курси в іншій сферах.

Учений Б. Вортерс (США) у своїй праці «Кооперація та навички розв'язання конфліктів: основна академічна компетентність?» крім знань та навичок розглядає ставлення фахівця до сторін у конфлікті, під яким розуміє: нейтральність; конфіденційність; об'єктивність; повага до відмінностей; чесність. На думку цього вченого, до основних компонентів конфліктологічної культури майбутніх компетентних фахівців слід віднести: знання щодо міжкультурного впливу, домінуючи причини та наслідки конфліктних ситуацій, навички фасилітації, розуміння видів конфліктів, здатність визначити елементи

угоди, здатність оцінити всі ризики, повага до всіх сторін у конфлікті, професійна відповідальність, толерантність.

Узагальнюючи вітчизняний та зарубіжний досвід із формування конфліктологічної культури майбутнього фахівця у ВНЗ, можна констатувати таке: для випускників ВНЗ, у яких сформовано достатній рівень конфліктологічної культури, характерна наявність навичок соціальної комунікації; вони мають практичний досвід медіація; мають конкретну спеціалізацію в якійсь галузі; обізнані у проведенні теоретичного аналізу різних видів конфліктів; володіють навичками синтезу та оцінювання власних знань відповідно до застосування їх на практиці; вміють робити теоретичні та практичні висновки.

Яковенко О.В., *ст. викладач НаУКМА*

СИСТЕМНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СПОСІБ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ

Системне мислення – погляд на ситуацію, при якому під час її вирішення враховуються та вважаються актуальними будь-які фактори: минуле й майбутнє, оточення, цілі, установки. Системне мислення протиставляється лінійному, в якому розглядається тільки одна причинна лінія. «Властивості та способи функціонування більш високих рівнів не можуть бути пояснені підсумуванням властивостей і способів функціонування їх компонентів, взятих в ізоляції один від одного. Однак якщо нам відомий ансамбль компонентів та існуючі зв'язки між ними, ми можемо вивести більш високі рівні з компонентів» - Людвіг фон Берталанфі, один із засновників загальної теорії систем.

Система є сутність, яка внаслідок взаємодії її частин підтримує своє існування і функціонує як цілісність. Системне мислення спрямоване на ціле і його частинки, а також на зв'язки між ними. Воно вивчає цілісність, щоб зрозуміти частини. Воно протилежне редукціонізму (уявлення, що ціле є сумою складових частин). Але набір не пов'язаних між собою частин не утворює системи. Це звичайне невпорядковане нагромадження. Якщо сконцентрувати увагу на характері зв'язків, що існують між елементами системи, а не на частинках, то відкривається дивовижний феномен: системи, які складаються з частинок різної природи і мають зовсім не схожі функції підпорядковуються загальним законам організації. Завдяки цьому можна передбачити поведінку систем, навіть не маючи детальних знань про їх частинки.

В основі набуття задатків системного мислення знаходиться факт наявності певного виду інтелекту. Це пов'язано з тим, що зазвичай у людини не всі фактори інтелекту розвинені в однаковому ступені. У деяких, навіть дуже